

Arkiv Nyt

Nyt fra Vinderup Egnshistoriske Arkiv

Nr. 33

Forår

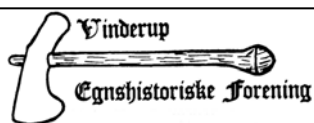
2011

Det nye menighedshus fra 1952 på Sevelvej er resultatet af et sjældent samarbejde mellem kirkelige retninger.

Om de kirkelige strømninger i Vinderup fortæller Boye Bruhn på side 16.

Indkaldelse til generalforsamling	Side 3
Ny udstilling	Side 3
Ajourføring af foreningens vedtægter	Side 4
Arkivets hjemmeside	Side 6
Foreningens hjemmeside	Side 7
Med Vinderup i bakspejlet af Henry Bailum	Side 8
Om gårnavnet Brunsgaard i Sahl af Laila Nørgaard	Side 12
Møder og arrangementer	Side 20
Planer om udgivelse af en årbog	Side 20

Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup. Tlf: 97 44 29 98

Hjemmeside: www.lokalarkiver.dk/vinderup

Email: mail@arkivet-vinderup.dk

Åben: **Mandag 18-21 og Fredag 10-15**

Bestyrelsen

Formand

Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4, 7830 Vinderup Tlf. 51 28 85 54
E-mail: kurt@vinderup-egnshistorie.dk og 97 44 36 01

Næstformand

Ninna Weis, Birkevej 1, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 15 14

Kasserer

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Sekretær

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 54 41 16

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejising, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Suppleanter:

Jens Nymose, Skolegade 16, Herrup, 7830 Vinderup Tlf. 60 64 43 10

Gunnar Hallum, Søvejen 24, Herrup, 7830 Vinderup Tlf. 97 45 22 27

Revisorer:

Johannes Mikkelsen, Klostervej 16, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 80 98

H. P. Christensen, Østparken 10, Ejising, 7830 Vinderup Tlf. 62 75 12 20

Faste udvalg

Mødeudvalg

Fmd. Johannes O. Hansen, Åglimt 33, Mogenstrup, 7800 Skive Tlf. 97 54 41 16

Gustav Lind, Nørregade 37, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 10 75

Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Harry Klith, Østparken 1, Ejising, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 62 48

Boye Bruhn, Skrænten 29, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 44 61 04

Arkivudvalg

Fmd. Børge Poulsen, Hjerlhedevej 13, Sevel, 7830 Vinderup Tlf. 97 54 18 00

Derudover er resten af bestyrelsen menige medlemmer

Daglig leder af Vinderup Egnshistoriske Arkiv

Bodil Møller, Pilevang 1, Sevel Tlf. 97 44 84 41

Arkiv Nyt

Udgives af Vinderup Egnshistoriske Forening, Vinjes Torv 1, Tlf. 97 44 29 98

Redaktør: Kurt Guldbæk, Hasselholtvej 4 Tlf. 51 28 85 54

E-mail: kurt@vinderup-egnshistorie.dk

Alle bidrag til bladet sendes til ovennævnte.

Oplag: 300 stk.

ISSN: 1903-9697

Til medlemmerne

Vi er nu kommet gennem den værste del af vinteren, og det går mod foråret med lysere tider. Det kan vi godt trænge til efter den anden hvide jul i træk.

Et kommende forår betyder også, at tiden er inde til den årlige generalforsamling, men inden den tid skal vi jo have betalt kontingent, som giver ad-

gang til at stemme på generalforsamlingen! Kontingentet er fastsat til 75 kr./person.

Det er ikke nødvendigt at gå på posthuset for betalingen, man kan altid betale på Arkivet. Eller endnu bedre: betal via netbank, det vil glæde kassereren!

Der indkaldes til **GENERALFORSAMLING 2011** onsdag d 23. marts kl. 19.30 på Arkivet

Dagsorden:

1. Valg af ordstyrer
2. Formandens beretning
3. Arkivleder Bodil Møller orienterer om Arkivet
4. Fremlæggelse af regnskab v. Gustav Lind
5. Fastsættelse af kontingent for 2012
6. Indkomne forslag
7. På valg:

Til bestyrelsen: Gustav Lind, Johannes Hansen, Børge Poulsen og Harry Klith
Bortset fra Johannes er alle villige til genvalg.

Suppleanter: Gunnar Hallum, Herrup

Revisor: Johannes Mikkelsen, Sevel

8. Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal sendes skriftligt til et bestyrelsesmedlem senest 10 hverdage inden generalforsamlingen.

Efter generalforsamlingen vises en kort film, "Barndommens Land".

Ny udstilling på Arkivet

Bestyrelsen og andre frivillige har i vinterens løb arbejdet med at lave den nye udstilling, som fortæller om nogle udvalgte gårdes udvikling gennem tiden.

Dette arbejde er ved at være tilendebragt, og vi vil gerne indbyde alle

interesserede, medlemmer såvelsom ikke-medlemmer til åbningen.

**Udstillingen åbner d. 9. april
kl. 10.00**

Arkivet vil gerne byde på en kop kaffe m.m.

KG

Forslag om ajourføring af foreningens vedtægter.

Som følge af kommunalreformen er der forskellige ting i foreningens vedtægter, som ikke mere er i overensstemmelse med virkeligheden.

Det har fået bestyrelsen til at gennemgå alle punkter i vedtægterne, og vi vil ved generalforsamlingen gerne fremsætte ændringsforslagene.

Vedtægter for Vinderup Egnshistoriske Forening

1. Foreningens navn er: **Vinderup Egnshistoriske Forening.**
2. Foreningens formål er:
 - a. At virke for større kendskab til vor egns historie ved møder, ture og oplysningsvirksomhed.
 - b. At forestå driften af det lokalhistoriske arkiv i Vinderup i samarbejde med Holstebro Museum
3. Foreningens virkeområde er Vinderup Kommune.
4. Bestyrelsen består af 7 medlemmer.

Bestyrelsen vælges for 2 år ad gangen, således at i år med lige årstal vælges 4 medlemmer og i år med ulige årstal 3 medlemmer.

Besuden vælges hvert år 1 bestyrelsessuppleant.

Der vælges 2 revisorer, der skiftevis er på valg hvert år.

Genvalg kan finde sted.

Bestyrelsen konstituerer sig med formand, kasserer og sekretær.

Bestyrelsen er beslutningsdygtig når mindst 4 medlemmer er til stede.

Afgørelser træffes ved simpelt stemmerflertal. Ved stemmelighed er formandens stemme afgørende.
5. Generalforsamlingen er højeste myndighed.

Afgørelser træffes ved simpelt stemmerflertal.

Den ordinære generalforsamling afholdes i narts eller april måned og indkaldes med mindst 14 dages varsel.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal senest 8 dage før dennes afholdelse skriftlig tilstilles bestyrelsen.

Generalforsamlingen er beslutningsdygtig uanset antallet af fremmødte medlemmer.

Beslutning træffes ved simpelt stemmeflertal, og skriftlig afstemning skal finde sted såfremt et medlem fremsætter begæring herom.

Ekstraordinær generalforsamling afholdes, når bestyrelsen finder anledning dertil, eller når mindst 1/5 af medlemmerne skriftlig anmoder derom med angivelse af forhandlingsemne.
6. Foreningens regnskabsår følger kalenderåret.
7. Vedtægtsændringer kan ske på enhver generalforsamling, dog kun når mindst 2/3 af de mødte, stemmeberettigede stemmer for forslaget.
8. Skulle foreningen ophøre, overgår foreningens formue til Vinderup Egnsarkiv.

Vedtaget ved generalforsamling d. 5. novembers 1997

Bestyrelsen vil gerne foreslå følgende ændringer: (ændringer med *skråskrift*)

1. Tilføjes: *a. Foreningen er hjemmehørende i Holstebro Kommune*

2. b *At medvirke til driften af Vinderup Egnshistoriske Arkiv.*

3. Foreningens virkeområde er den *tidligere* Vinderup Kommune.

5. Tredie linie:

”Afgørelser træffes ved simpelt stemmerflertal”

udgår, da dette gentages senere i linien:

”Beslutning træffes ved simpelt stemmeflertal og skriftlig afstemning skal finde sted såfremt et medlem fremsætter begæring herom.”

8. *”Skulle foreningen ophøre, overgår foreningens formue til Vinderup Egnarkiv”*
ændres til:

8. *Foreningens ophør kan kun besluttes af to på hinanden følgende generalforsamlinger med mindst 4 ugers og højst 8 ugers mellemrum. Mindst den ene af disse indkaldes med det formål at videreføre eller opløse foreningen.*

I tilfælde af foreningens ophør skal foreningens midler efter generalforsamlingens nærmere beslutning overlades til historisk/kulturelt formål i foreningens virkeområde.

På bestyrelsens vegne Kurt Guldbæk

Få ansigt på bestyrelsen

Formand
Kurt Guldbæk

Næstformand
Ninna Weis

Sekretær
Boye Bruhn

Kasserer
Gustav Lind

**Mødeudvalgs-
formand**
Johannes Hansen

**Arkivudvalgs-
formand**
Børge Poulsen

Harry Klith

1. suppleant
Jens Nymose

Nye åbningstider på Arkivet

Bodil er også ansat ved Holstebro Kommune og har der fra 1. februar fået nye arbejdstider. Derfor har det været nødvendigt at ændre Arkivets åbningstider.

Fra 1. februar er åbningstiderne for Arkivet:

Mandag: 18 - 21

Onsdag: Kun efter aftale

Fredag: 10 - 15 (uændret)

Mandag aften vil altså give en langt bedre betjening, når I nu ikke skal nøjes med et bestyrelsesmedlem til at hjælpe.

Arkivets hjemmeside er nu under Holstebro Museum

Indtil slutningen af 2010 delte Vinderup Egnshistoriske Forening og Vinderup Egnshistoriske Arkiv hjemmeside, nemlig www.arkivet-vinderup.dk.

Da Arkivet jo er en afdeling af Holstebro Museum, har det længe været meningen, at Arkivets hjemmeside skal være en del af Holstebro Museums hjemmeside.

Det blev så virkelighed sidst på året 2010, men Arkivet kan stadig nås via

sin gamle adresse, nemlig:

www.arkivet-vinderup.dk

Når I klikker ind på siden, vil I se, at Arkivet nu indgår i en større sammenhæng som en afdeling under Holstebro Museum.

Logoet er det samme, som Holstebro Museum benytter, men vil senere, når et nyt logo er valgt, blive udskiftet. Herunder ses den nye hjemmeside.

Og ny hjemmeside til Vinderup Egnehistoriske Forening

Som nævnt på forrige side er Arkivets hjemmeside nu en del af Holstebro Museums hjemmeside.

Til gengæld har Vinderup Egnehistoriske Forening fået sin egen hjemmeside med adressen

www.vinderup-egnehistorie.dk

En af grundene til dette er, at flere

af de ting, som vi før havde på Arkivets side ikke findes eller er meget langsomt på hjemmesiden under Holstebro Museum. Det gælder f.eks. opslagene i Hofmansens mange små sedler.

Men ellers er indholdet stort set det samme som før, blot er der lavet lidt om på udseendet. KG

Vinderup Egnehistorisk Forening Vinjes Torv 1, 7830 Vinderup, tlf. 9744 2998							
<small>FORMAND: KURT GULDBÆK, HASSELHOLTVEJ 4, 7830 VINDERUP. TLF. 5128 8554. 9744 3601 SEKRETER: BOYE ERUEN, SKRENTEN 29, SEVEL, 7830 VINDERUP. TLF. 9744 6104 KASSELER: GUSTAV LIND, NØRREGADE 37, 7830 VINDERUP. TLF. 9744 1075 CVR-NUMMER: 3213 7431</small>							
Forsiden	Foreningen	Møder	Billeder	Artikler	Publikationer	Opslag	Links
Bent Steffensens beretninger er nu tilgængelige igen! Se under 'Artikler' og 'Ryde' eller tryk her						HUSK NÆSTE MØDE Se mere om moderne her.	
Fra 1. februar er der nye åbningstider på Arkivet: Mandag: 18-21. Her er det nu Bodil Møller, der passer Arkivet i stedet for som hidtil et bestyrelsesmedlem Onsdag: Kun efter aftale Fredag: 10-15. Som hidtil						28/2 kl. 19-21. Arkivaften Vi higer og søger. Hyggeligt arbejdssamvær på Arkivet. Bodil Møller er til stede for at hjælpe! 	
						23/3 kl. 19.30. Generalforsamling Dagsorden ifølge lovene Efter generalforsamlingen vises en kort film Medbring kaffe 	
<small>Mariane Nielsen, 1848-1927. Boede i mange år på Nørgårdsvej 8. Født 24/8 1848 i Måbjerg, datter af gårdmand Niels Iversen og hustruen Mette Pedersdatter. Husbestyrerinde og ugift. Døde 7/8 1927 på De Gamles Hjem i Vinderup.</small>						Fra generalforsamlingen 2010	

Med Vinderup i bakspejlet

Af maleren Henry Bailum, Holstebro

Artiklen stammer fra 1979.

Henry Bailum (1917-1985) er født i Ejsing og blev uddannet bygningsmaler.

Han begyndte tidligt at male, men er af eftertiden især blevet kendt for sine illustrationer til forskellige forfatters bøger. Han har også udgivet egne værker.

Henry Bailum fik i 1974 Holstebro Kommunes litteraturpris. KG

Maleren Henry Bailum, Holstebro, forfalder undertiden til nostalgiske betragtninger, og han lader i denne kronik tankerne gå tilbage til drengeårene i fødebyen Vinderup. Det er specielt originalerne – dem, der var lidt anderledes – som kronikøren husker bedst fra barndommens by, uden at han egentlig er klar over, hvorfor netop disse typer i særlig grad har prentet sig i hans hukommelse.

Det hænder, at jeg i min nu fremrykkede alder forfalder til det, man i tidens sprogbrug kalder for nostalgiske betragtninger, og så går tankerne tilbage til barndommens by, Vinderup, dengang en middelstor stationsby, og ret meget større er den såmænd heller ikke blevet siden. Desuden har byen endda måttet lide den tort, at dens station er blevet nedlagt, her som så mange andre steder.

Men lad os gå nogle år tilbage i tiden, nærmere bestemt 40 år, for at se på byen og nogle af dens borgere, og hvordan de tog sig ud, set med en stor dreng og ung mands øjne.

Lad os starte med lillebyens borgmester eller sognerådsformand, som det jo hed dengang. Han var træskohandler og hed N.C. Christensen.

N. C. Christensen,

Borgmesterkontoret lå bag butikken i et lille trangt lokale, som bl.a. indeholdt et arret, blækplettet skrivebord, et par umagelige stole, nogle protokoller og en cigarkasse, uden cigarer, for den fungerede nemlig som kommunens pengekasse.

Sommetider skulle der sælges træsko, til andre tider var det borgmesteren, den indtrædende ville have i tale. Måske skulle han betale skat, og det var ikke de store penge, det drejede sig om i de tider, men var vel steget noget højere end i 1901, hvorfra man har en skatteliste, som bl.a. viser, at malersvend Jespersen betalte 12 kr. i kommuneskat, læge Hansen 360 kr. mens afholdsvært Hansen ikke skulle af med mere end 48 kr., hvilket siger noget

Nørregade 9. ca. 1896.

I døren længst til højre træhandler N.C. Christensen (senere sognerådsformand) og fru Marie Christensen. I baggrunden skimtes den gamle Vinderup Mølle.

Til venstre ses Thomas Damsgaard jun. (senere skræddermester i København), skomager Jensen (senere brygger). Den lille pige er Marie Jensen (senere bankkasserer i Vinderup Bank), fru Jensen, datter af vinterlærer, "benbrudslægen" Thomas Damsgaard, Bjerg. Dernæst to skomagervende.

om, hvad en spiritusbevilling var værd. Endelig lå vor træhandler Christensen selv på 68 kr.

N.C. Christensen røgtede sit hverv godt, og borgmesterkontoret skulle man i mange år søge bag den læderduftende butik.

Da han nedlagde hvervet, flyttede kontoret til "Søde Sørensen"s ejendom. Navnet havde ejeren erhvervet sig ved at lægge et for den tid ret ukendt affabelt væsen for dagen, som stak ikke så lidt i øjnene på den jævne befolkning.

Han havde en lotterikollektion og sygekasse at tage vare på. Dengang skulle man have noget, der hed

"sygesedler", når man ville aflægge lægen et besøg. Den kostede 50 øre og skulle behørig attesteres og underskrives af "Søde Sørensen". Det tog sin tid, gjorde det – aldrig hverken før eller siden har jeg set nogen tage så akavet på en fyldepen, den blev anbragt mellem pege- og langfingeren og ført med højtidelig langsomhed over papiret, og når endelig hans underskrift med snørklen og sving forelå, og blæksugeren ret unødvendigt havde vugget over skriften, blev sedlen altid overrakt én med ordene: "Vær så artig, hr. Pedersen", uanset hvad man så end hed.

Byen havde dengang ikke så få

originaler eller særprægede personer, en af disse var "æ bovsedegn". Han hed vist Sørensen og var en tidlig pensioneret lærer. Hans tilnavn kom af de særdeles rummelige benklæder med sørgmodig hængende buksebag, han var iført. Onde tunger mente at vide, der nemt kunne blive tre par almindelige herrebenklæder af det stof, der medgik til Sørensens bukser.

Han var flittig låner på biblioteket og gik næsten hver dag med sine slæbende skridt bærende på en såkaldt "jordemodertaske" op til biblioteket for at låne bøger. Opholdt han sig i læsesalen for at læse dagens aviser, forlangte han ubetinget fred og ro. Var der nogen, der førte en hviskende samtale, eller nogle unge sad og fnisede, rejste han sig i sin fulde rødskæggede person og tog et skilt ned fra væggen, hvorpå der stod trykt: "Al Samtale på Læsesalen er Forbudt" og smed det henad bordet foran de formastelige, som gerne derefter let skræmte forlod lokalet.

 Og hvem andre erindrer man så. - Joh! Der var jo den gamle ungarl - Thoft hed han vist - han gik til daglig, let rundrygget rundt på byens elektricitetsværk med smørekande og pudsetvist og efterså maskinerne. Bleg i huden var han og helt skaldet, hvad man dog sjældent havde lejlighed til at iagttage, da hans sorte bowlerhat altid sad som fastlimet på hovedet af ham og udgjorde en ikke uvæsentlig del af hans image. Et par gange om sommeren, når det var allervarmest, forlod han den lumre luft på elværket og trak sin gamle cykel med flyvepind og håndbremse frem og trak bowleren

godt ned over ørerne, tog et lille hvidt sammenrullet håndklæde i bagagebæreren og bandt spadserestokken fast under stangen af cyklen, og så var Thoft klar til at tage til Handbjerg Strand. Velankommet dertil kørte han så langt bort fra badehusene, at han var så nogenlunde sikker på at være ugenert, for sagen var den, at Thoft ikke ejede et par badebukser, og han mente ikke, det var umagen værd at købe sig nogle, når han så sjældent havde brug for sådanne. Derfor klædte han sig af ved en skjulende skrænt, tog spadserestokken i den venstre hånd og bowleren i den højre og brugte den som figenblad, for Thoft var absolut ikke ekshibitionist eller ude på at forarge nogen. Han vadede derefter så langt ud i vandet, som spadserestokken nu kunne bunde og borede denne ned i sandet og anbragte bowleren ovenpå. Derefter gik han lidt længere ud og tog nogle svømmetag og vadede så atter mod land og hen til den praktiske bowler. Sådan gik det til, når Thoft tog til stranden!

 Byen havde jo også sin skorstensfejer. Han hed Rudolf, efternavnet var der ingen, der brugte. Han var en livsglad mand, der som han selv sagde – "gik sjøngen til det, andre gik græden til", og noget var der om snakken. Jeg har set ham kalke på en lang stige bestående af tre mindre stiger bundet sammen med reb. Det ville have været en rigtig lækkerbissen for et arbejdstilsyn at have fået fingre i, hvis der ellers havde været et sådant i de tider.

 Med sit sortsmudske ansigt og hele skorstensfejerantrækket var han den inkarnerede "bussemand" for byens børn, som flygtede rædselsslagne,

når blot de så skyggen af ham.

På alderdomshjemmet var der en lille gammel mand, som aldrig hed andet end "bette Mads", og "bette" – det var han trods sine store højklampede træsko.

Han havde i sin tid været gift med en af "Rønbjerg rakkernes" kvinder, hende der blev kaldt "Memme". Om det par har jeg skrevet mere udførligt i bogen: "Rønbjerg Rakkere" og skal ikke her gentage mig selv. Når han gik tur med en af alderdomshjemmets piger, og vi drenge strøg forbi på vore cykler, råbte vi altid "Godaw Ma.ds" – med langtrukket lyd på a, så vendte han sig besværligt i sine store træsko, for at se, hvem den skjødløs knægt var, som kendte ham, men da var vi jo over alle bjerge.

Hvorfor har nu netop disse personer i særlig grad brændt sig fast på øjets nethinde og blevet oplagret i hukommelsen, mens andre måske mere kendte og agtede borgere i byen ikke har efterladt sig større spor i ens erindringer? Det er ikke let at sige.

Der var selvfølgelig også yngre mennesker, der blev lagt mærke til, deriblandt smeden og bageren, som opnåede større berømmelse blandt byens folk end Wessels to personer af samme fag.

Den ene, bageren, var lille og hvid af melstøv, den anden, smeden, stor og sort, men et havde de tilfælles. De havde set sig godt gale på byens daværende betjent Pedersen, som han hed. Det var der mange andre, der også havde, men de gik mere i det skjulte med det. Bageren, der var i besiddelse af en lyrisk åre, skrev en nidvise på en halv snes vers, der mere end antydede for-

skellige ting i betjentens embedsførelse, som han mente burde være anderledes. Bageren lod værket trykke og solgte det ved anlægsgesten o.l. sammenkomster og ud på aftenen, når stemningen var høj blandt byens og egnens ungdom, blev der ikke sparet på stemmekraften, når sangen blev sunget – selv ikke i betjentens nærværelse. Ved et tilfælde fik jeg forleden fat i en kopi af sangen, men skal her nøjes med at citere første vers:

Vi her i byen
har en bøs betjent – faldera
vi ønsker alle
ham til Livø sendt – faldera
de gamle unge børn,
dem vil han slå – faldera
mens pigerne han knapt
kan lade gå – faldera
o.s.v.

Men den gik jo ikke! Og bageren blev stillet for retten i Holstebro, og de fremsatte beskyldninger mod betjenten (da ingen vidner var at fremskaffe) blev mortificeret og kendt "døde og magtesløse", og bageren fik en bøde for gadeuorden.

Men det kunne hans ven smeden ikke lade gå uhævnet hen.

I nattens mulm og mørke og med malerspand og pensel dekorerede han den sorte asfalt i Vinderup by med en galge, i hvilken der hang en radmager betjent, omgivet af letfattelige symboler som dolk, dødningshoved m.m., og for at ingen skulle være i tvivl om adressen, var der nedenunder galgen malet »Død over Knokkel-Pedersen, Byens skræk«! Denne dekoration havde Vinderupboerne glæde af længe, for efter hvert regnskyl trådte den hvide maling tydeligt frem.

Om gårdnavnet Brunsgaard i Sahl

Snart vil man på arkivet i Vinderup kunne se en udstilling om landbrugets historie bygget op omkring forskellige gårde i den gamle Vinderup Kommune.

En af gårdene, Brunsgaard i Sahl, er valgt, fordi dens historie kan følges 300 år tilbage, for at være helt nøjagtig til den 7. oktober 1710. I de 300 år har der altid stået en søn eller datter klar til at overtage gårdens drift, de første 100 år dog ikke som ejere, men som fæstere under først Volstrup, siden Handbjerg Hougaard.

Jeg vil ikke her komme så meget ind på selve gårdens historie, den må man besøge udstillingen for at se, jeg vil derimod komme ind på, hvordan gården fik sit navn.

Måske vil det forinden være på sin plads at gøre rede for min tilknytning til Brunsgaard og interessen for dens historie, eller måske rettere historie generelt.

Jeg har aldrig kendt mine bedste-fædre, jeg var kun 3, da min mormor døde, og min farmor var senil alt den tid, jeg kan huske, så jeg havde tidligt et behov og en nysgerrighed for at kende til min families historie – slægts-

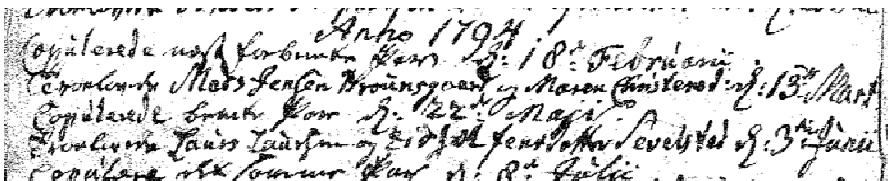
forskningen var første trin på denne stige, men blev senere koblet sammen med Danmarkshistorien, vores ”sociale” historie, altså de store sociale forskelle i samfundet (ex. bønder, husmænd, daglejere)

Da jeg sidst i 80’erne blev gift, kom til Brunsgaard og sidenhen erfarede, at gårdens historie kunne føres flere generationer tilbage, vakte det selvfølgelig min nysgerrighed, også fordi slægten samlede en gang årligt, og jeg fornemmede, at der var en stolthed omkring navnet Brunsgaard.

Der var dog ingen i familien som præcis kunne gøre rede for, hvorfra gården havde sit navn, udover at der vist var en mand fra Brunsgaard i Salling, der havde giftet sig med en pige her fra gården.

Nu var det så heldigt, at min mands farfar havde nedskrevet en del om gården og slægten, og der hed det sig, at hans farfar (min mands oldefar) skulle være en Mads Jensen fra Brunsgaard i Lem sogn, Salling – så langt så godt!

Jeg vidste fra folketællingslisten i 1801, at Mads skulle være født ca. 1765, men jeg fandt ingen i Lem eller omgivende sogne, der var døbt Mads

Sahl kirkebog 1736 – 1814:

Anno 1794 - Troelovede Mads Jensen Brounsgaard og Maren Christensd. d. 13de Marts.

Copulerede bemeld Par d. 22de Maii

Jensen, så enten var han dåb ikke indført eller også kom han fra et andet sogn.

Så måtte jeg tilbage til kirkebogen for Sahl for at se, om der kunne findes nogle ”spor” at gå efter ved f.eks. faddere eller forlovere. Det viste sig, at denne Mads Jensen Brunsgaard, som blev gift i Sahl kirke i 1794 med Marren Christensdatter, nogle gange kaldes Mads Jensen Egebjerg – det gør han bl.a. ved en dåb i 1803 og i 1805.

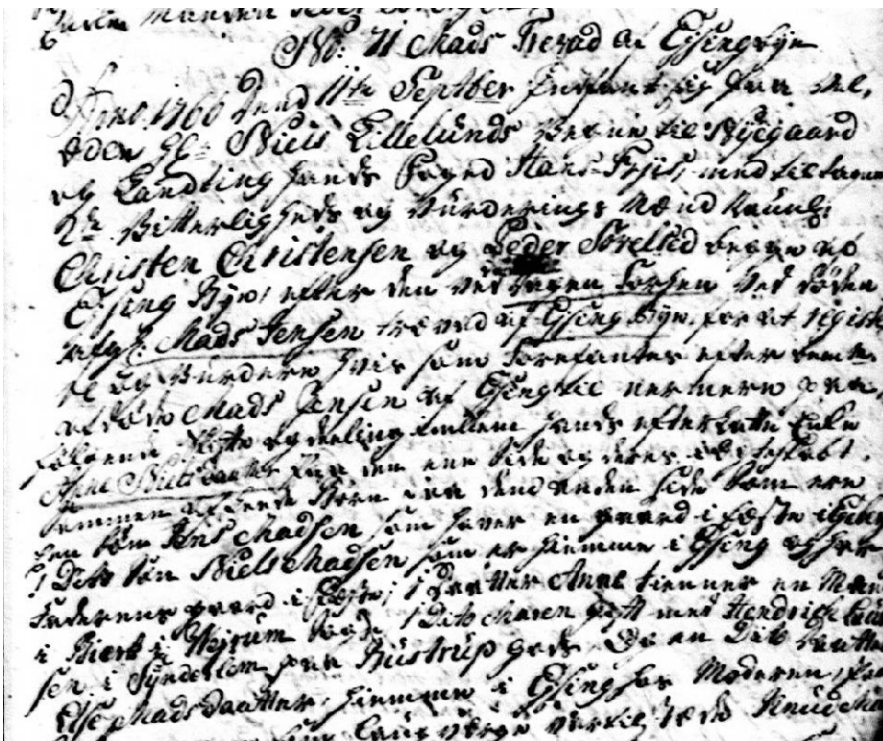
Ved deres første barns dåb er Jens Madsen af Egebjerg og hans datter faddere, så det er sandsynligvis Mads's far og søster. Vi er jo tilbage ved den

tid, hvor folks efternavn var bestemt at ens fars fornavn (Jens's børn kom til at hedde Jensen eller Jensdatter).

Mads Jensens dåb findes i Ejning kirkebog i 1765 12. søndag efter Trinitatis (= 25/8), ”døbt Jens Matzsøns barn af Egeberg kaldet Madtz.”

Mads har 6 søskende, et par stykker dør som spæde, men det interessante er, at faren Jens nogle gange kaldes Jens Madsen af Egeberg, nogle gange Jens Madsen Brunsgaard og andre gange Jens Madsen Trevaed, den totale navneforvirring.

Det er til gengæld nemt at finde Jens Madsens far, Mads Trevaed, men

Skiftet efter Mads Trevaed i Landting gods' skifteprotokol fra 1766, hvor der findes en del oplysninger.

Matrikelkort, Egebjerg by 1817 – 1856, matr. nr. 23 – ejer Christen Løvig

han kaldes ikke på noget som helst tidspunkt for Brunsgaard, men udelukkende Trevaed/Trevoed (stavemåde varierer lidt), så Brunsgård-navnet må på en eller anden måde knytte sig til Jens Madsen.

Men jeg vender lige tilbage til hans forældre, for Mads Trevaed er født ca. 1700 og død i 1766, han er gift før 1730, (hvor Ejsing kirkebog begynder) med Anne Nielsdatter, hun levede fra ca. 1704 – 1793.

Deres børn:

Jens, død 1731 2 år gammel

Christen, født 1731

Anne, født 1732

Jens, født 1735

(den senere Jens Madsen Brunsgaard)

Maren, født 1738

Christen, født 1740

Niels, født 1743

Ilse/Else, født 1745

Mads Trevaed findes der et udførligt skifte efter i Landting gods' skifteprotokol, dette skifte fra 1766 giver en del brugbare oplysninger:

.... den ved Dagen forhen ved Døden afg. Mads Jensen Trevaed... - dvs. han boede i Ejsing By, og hans far må have heddet Jens!

Arvingerne er: Enken, Anne Nielsdatter, en søn Jens Madsen, som har en gård i fæste i Egeberg, en søn Niels, som er hjemme i Ejsing og har faderens gård i fæste, en datter Anne, tjener en mand i Biert i Vejrum sogn, en datter Maren gift med Hendrich Laursen paa Bustrup gods og en datter Else, hjemme hos moderen i Ejsing.

Af skiftet kan man udlede, at sønnen Christen, født i 1740, må være død inden 1766, ellers ville han være nævnt i skiftet. Niels født i 1743 har overtaget

fødegården i Ejsing by og Jens født i 1735 fæster en gård i Egebjerg.

Jens Madsen var i 1763 blevet gift med Karen Laursdatter, født i Egebjerg i 1729 og datter af Laurs Kjær og hustru Maren Nielsdatter. Det er formodentlig hendes fødegård, de har overtaget fæstet af efter hendes fars død i 1760.

En forklaring på at han senere kaldes Jens Madsen Brunsgaard, kunne så være, at Brunsgård-navnet var knyttet til hans fæstegård i Egebjerg eller stedet der, så jeg måtte finde ud af hvor gåden lå.

Jens Madsen og Karen Laursdatter har kun en søn, der når at blive voksen, nemlig Mads Jensen Brunsgård (ham der flytter til Sahl), det er således en af deres døtre Anne, gift med Christen Pedersen Løvig, der overtager gården.

Ved hjælp af Kort- og Matrikelstyrelsens hjemmeside www.kms.dk kan stedet findes i de historiske matrikelkort

Ovenstående kort viser stedets placering i et nutidigt kort, markeret med en stjerne midt i kortet. Vejen er Landtingvej, men bygningerne eksisterer ikke længere.

Dette gav jo ikke forklaringen om hvorfor Jens Madsen og senere sønnen Mads Jensen blev kaldt Brunsgaard, desværre. Givet er det dog at de ikke har nogen forbindelse til Salling.

Den lidt sjove krølle på historien er, at Mads Jensens datter Karen født i 1795 i 1819 føder et barn uden for ægteskab, og til barnefar udlægger hun en tjenestekarl Jens Christensen Brunsgaard fra Salling, om det er denne episode der givet næring til formodning om en tilknytning til Salling, er ikke til at vide.

Sådan er det med historien – jo mere man ved, jo mere finder man ud af, man ikke ved!

Laila Nørgaard, Brunsgaard i Sahl

Da Bornholmerne kom til Vinderup!

Træk af vækkelsernes historie i Sahl sogn.

Af Boye Bruhn.

I det 19. århundrede gik der store vækkelser hen over Danmark. Folkelige og religiøse vækkelser.

”Vækkelse er et brud med det gamle liv, ikke blot i religiøs, men netop i højeste grad også i social, i økonomisk og dermed i politisk forstand”. (P.G. Lindhardt).

Baggrunden for det 19. århundredes vækkelsesbevægelser er bondereformerne i det 18. århundrede, hvor fæstebønderne blev løst fra stavnsbåndet, fik ordnede forhold i forbindelse med hoveriet og til sidst fik mulighed for at købe de gårde, de havde i fæste.

Omkring 1800 var 85 % af befolkningen bønder. De fleste af dem var uoplyste og konservative. Alt skulle helst blive ved med at være, som det altid havde været. Der var derfor brug for oplysning, som præsterne stod i spidsen for. Det betød, at prædikestolen ofte blev brugt til praktiske foredrag frem for forkyndelse af evangeliet. For eksempel kunne der juledag prædikede over staldfodringens mange fordele. Jesus blev jo født i en stald. Og Midfaste søndag, hvor teksten er beretningen om bespisningen af de 5000 i ørkenen, kunne der prædikede om kartoffelavlens store betydning for ernæringen af mange munde. Og eftersom præsten tit var den eneste i sognet, der kunne læse og skrive, var det da på sin plads, at han også var foregangsmand, når det drejede sig om jordens dyrkning og kvægets pasning. Han var jo selv bonde og drev præstegården, så han vidste, hvad han talte om.

Men ”mennesket lever ikke af brød alene”. Og kunne man ikke få åndelig føde i kirken, måtte man søge den andre steder – eventuelt selv sørge for den.

Således også i Sahl sogn. Der er der i den forbindelse især et navn, der bør nævnes: Jens Maarbjerg. (1802 – 1872).

Jens Maarbjerg havde en streng barndom. Kom tidlig ud at tjene, gik sjældent i skole og havde derfor kun lært at skrive sit eget navn. Læse kun han ikke. Det lærte han sig selv – ved stor flid – senere i livet.

Jens Maarbjerg mødte i sin ungdom den kendte lægprædikant P. Larsen-Skræppenborg. Fynboen Larsen-Skræppenborg havde giftet sig til en stor gård i Dons på Kolding egnen. Han var en dygtig landmand og blev en velhavende mand. Han fik derfor råd til at give videre, hvad han selv havde mødt – nemlig troen på en kærlig Gud. I 1830erne rejste han rundt og prædikede i lægmandsforsamlinger, og omkring 1840 tilsluttede han sig den grundtvigske del af vækkelsesbevægelserne.

I 1836 prædikede han i Sahl, og Jens Maarbjerg blev grebet af den forkyndelse, han her hørte, og blev snart leder for de vakte i Sahl sogn.

”Ved møderne sad mændene ved langbordet under vinduet, kvinder og unge på skamler. Ilden buldrede i bilæggerovnen, ølkruset stod på bordet. På bordenden lå en tyk postille og Brorsons eller Kingos salmebog. Der

kom 30 – 40 til møderne, man sang de lange salmer, og i skæret fra tællelyset blev en prædiken læst. P. Skræppenborg havde lært dem at synge nye salmer. Det foregik på den måde, at Jens Maarbjerg læste to salmelinjer, som så blev sunget, så læste han de næste to linjer, som de sang, o.s.v. Det tog lang tid, for salmerne var lange. Når luften blev for trykkende i de lavloftede stuer, tog mændene de solide vadmelstrakker af. Stående i bluseærmer aflagde Jens Maarbjerg efter oplæsningen af prædikenen et enfoldigt, inderligt vidnesbyrd. Han var beskeden og stilfærdig, en middelhøj, kraftigt bygget mand, hans røde hår var klippet af i en skarp kant, det var redt ned til alle sider, også i panden”. (citater fra Dansk præste- og sognehistorie bd. 6).

Maarbjerg brød med P. Larsen-Skræppenborg, da denne gik over til grundtvigianismen, og da Skræppenborg på ny besøgte Sahl i 1853, ville Maarbjerg ikke møde ham.

Midten af 1800tallet var på mange måder en bevæget tid. I 1854 kom dømmerebevægelsen til Sahl. Husmand Jens Hau fra Bjert havde været i Tjörning og havde der mødt dømmere og var blevet grebet af dem. Han fik flere af de vakte over på sin side – også for en tid Jens Maarbjergs kone Ellen Marie og deres datter Sara.

Jens Hau var grov i munden. Alle, der ikke ville slutte sig til ham, gik lige i helvede, sagde han. I det hele taget talte han meget om helvede, og det lod mange sig skræmme af. Men Jens Haus parti fik dog aldrig stor tilslutning, og efterhånden sygnede bevægelsen her på egnen hen.

Da Indre Mission blev organiseret

og fik Vilhelm Bech som leder i 1861, sluttede de vakte i Sahl sogn sig til I.M., der især i Midt- og Vestjylland voksede med rivende hast.

På Bornholm stiftede en pastor Trandberg i 1863 en frimenighed og meldte sig ud af folkekirken. Én af denne menigheds betydeligste lægprædikanter var smeden Christian Møller fra Rønne. Påvirket af svenskeren Rosenius brød han dog med Trandberg og meldte sig igen ind i folkekirken. I 1869 stiftede han sammen med ligesindede Luthersk Missionsforening. Bornholmere kaldte man foreningens medlemmer. Bornholmerne fik ret hurtig betydelig tilslutning i Nordsjælland, på Skjern egnen og i Vest-Slesvig.

Bornholmerne ville i lighed med Indre Mission ikke danne en frikirke, men bekendte sig til folkekirkens lære. Dog var man – og er man – i stadig polemik med folkekirken.

Om sig selv siger Luthersk Mission i dag, at ”man vil undgå en forkyndelse, der har mere fokus på det, vi skal gøre end på det, Kristus har gjort for os”.

”Og man vil ikke” – som Indre Mission ofte har gjort – ”stille psykologiske og kulturelle betingelser for at betragte mennesker som rigtige kristne”. Ej heller vil man ”skabe præstati-onsorienterede kristne”.

”Ikke lov og syndserkendelse er det første, men nåden”. ”Tro er ikke en følelse, men at lade sig sige af Gud”. ”Gud er lige nådig mod alle mennesker, hvorledes de end bærer sig ad”.

Det var det, Christian Møller lærte af Rosenius, og det blev til en befrielse for ham: Han så nu sin fortid som idel mørke, og til det mørke hørte også

Trandbergs pietisme, som Møller fra 1865 vendte sig stærk imod.

Pietismen opstod i slutningen af 1600tallet i Tyskland og fik stor udbredelse i Danmark under Christian d. 6., der var pietistisk opdraget. Pietismen lagde vægt på fromhed, der var mange ydre ting, en kristen måtte forsage, og for en pietist var den personlige, bevidste tro altafgørende.

Men de vakte kredse, der sluttede sig til Indre Mission, var pietister, og derfor vakte Christian Møllers ankomst til Vinderup i 1871 stor uro – især hos Jens Maarbjerger.

At bornholmeren Møller kom til det for ham dengang fjerne og ukendte Vinderup gik således til: Tømrer Jens Vejby i Sahl havde en svend Peder Salling. Som soldat i København kom han i forbindelse med bornholmerne. Peder Salling skrev da til Jens Vejby og anbefalede ham at læse Christian Møllers blad: "Budskab fra nådens rige". Det blad blev Jens Vejby meget optaget af, og han skrev til Christian Møller og indbød ham til at komme til Sahl. Det fik den navnkundige indremissionær Anders Stubkjær nys om, og han tog til Sahl for at advare mod Christian Møller. Jens Vejby blev betænkelig, men ville ikke aflyse besøget.

Christian Møller har selv fortalt om sit første besøg i Vinderup i 1871.

"Jeg stod fuldstændig vildfremmet på Vinderup station. Der stod et par mænd, og dem spurgte jeg da, om de måske kunne sige mig besked om en mand, som hed Jens Maarbjerger. Jo, det var da den ene af dem, og de skulle tage imod en mand, som hed Møller. "Det er mig", sagde jeg. "Så kan du gå hjem med mig og ligge i nat", sagde

Jens Maarbjerger.

Vi gik så alle tre hen til gården. Men aldrig så snart havde vi sat os i gang, før de begyndte at fortælle, at her kunne ingen forsamling blive".

Jens Maarbjerger og Jens Vejby var nemlig blevet bange for, at falsk lærdom skulle trænge sig ind, og derfor sagde de, at Christian Møller gjorde bedst i at tage tilbage, hvor han kom fra med det første morgentog.

Det troede han så blev udgangen på en forgæves rejse. Men så dukkede der en mand op, en Per Hvermoes. "Han er sværmer", sagde man om ham, men ikke desto mindre indbød han Møller til at holde møde i sit hjem, og under det møde var der adskillige, der blev betaget af Møller og hans forkyndelse, og de sluttede sig til Bornholmerne – blandt andre Jens Maarbjerger's bror Peder Christian.

Resultatet blev da, at Indre Mission i Sahl sogn blev splittet, og efter Jens Maarbjerger's død i 1872 blev Luthersk Mission større end Indre Mission – indtil 1890'erne, hvor Indre Mission vandt frem igen under en ny leder, landpost Jens Andersen.

Christian Møller kom flere gange til Vinderup. Man fortæller om et møde, Møller holdt i Vinderupgårds lade. 2000 mennesker overværede det. Heldigvis var det i juni måned, så der var god plads i lade.

Men nu følte man behov for et fast samlingssted – og til trods for det modsætningsforhold, der var mellem Indre Mission og Luthersk Mission, enedes man dog om at bygge et fælles hus, der blev kaldt menighedshuset.

Jens Andersen stillede sig i begyndelsen meget afvisende overfor forsla-

Her ses det gamle Menighedshus, som lå på Nørgårdsvej.

get om at dele hus med konkurrenterne fra Luthersk Mission, men han indså snart, at det kunne gavne Indre Mission – især økonomisk.

Huset stod færdig i 1894. Sognepræsten i Sahl skulle være født formand for huset, og han insisterede på, at bestyrelsen skulle bestå af to fra Indre Mission, to fra Luthersk Mission og to af de fra sognet, der ikke tilsluttede sig til nogen af de to kirkelige retninger. Nogle af dem var grundtvigianere. Huset måtte kun bruges til kristelige møder, og ingen, der ikke stod i folkekirken, måtte tale der.

Under besættelsen var huset beslaglagt af tyske soldater, der brugte det som en slags kaserne. Det brændte ned natten mellem den 19. og 20. november 1943.

Et nyt menighedshus blev opført i

1952, stadig fælles for de tre kirkelige retninger: Indre Mission, Luthersk Mission og Kirkeligt Samfund. (grundtvigianerne).

I tidens løb har der været mange brydninger mellem de tre retninger – også i Sahl sogn, og især mellem Indre Mission og Luthersk Mission. Her gælder det gamle ord: ”Frænde er frænde værst”. Nu synes alle uoverensstemmelser de to retninger imellem at være elimineret. Luthersk Missions fundamentalistiske bibelsyn gør dog, at man ikke vil acceptere kvindelige præster, og det har bevirket, at Luthersk Mission har marginaliseret sig selv. Det er trist, for Luthersk Mission med sin gedigne lutherske arv har meget at bidrage med til gavn og glæde for sogn og kirke.

Fortsættes næste side

Møder, arrangementer, ture m.m.

Hvor intet andet er nævnt, er mødestedet Arkivet, Vinjes Torv 1, Vinderup.
Se også på hjemmesiden www.vinderup-egnshistorie.dk under "Møder".

2011

Onsdag d. 23. marts kl. 19.30	Generalforsamling i Vinderup Egnshistoriske Forening. Dagsorden ifølge lovene. Efter generalforsamlingen vises en kort film. Medbring kaffe
Onsdag d. 27. april kl. 19.00 Fælleskørsel fra Brugsens P-plads i Vinderup kl. 18.30	Kirkegårdsvandring i Holstebro. Esben Graugaard fortæller om Holstebro bys historie med udgangspunkt i en kirkegårdsvandring. Vi starter på P-pladsen ved pavillonen i Holstebro anlæg. Den medbragte kaffe kan nydes i cafeen på Holstebro Mu- seum.
Onsdag d. 25/5 Kl. 18.00. Afgang med bus fra Brugsens P-plads i Vinderup.	Bustur til Viborg Guidet rundvisning i det historiske Viborg. Rundvisning og afslutning i Sortebrødre Kirke. Medbring kaffe, der drikkes i Sortebrødrehus.
Onsdag d. 15. juni kl. 19..30	Sommermøde i indgangsbygningen på Hjerl Hede. Digteren Knud Sørensen fra Mors vil fortælle om "Digterne omkring Linfjorden". Medbring kaffe

Fortsat fra side 19

Benyttet litteratur:

Den danske Kirkes Historie bd. 7.
Poul Nedergaard: Dansk præste - og
sognehistorie bd. 6.
P. G. Lindhardt: Vækkelse og kirkelige

retninger.

Jacob Hauge Nielsen: Oldefar og dømm-
merne.
N. Nielsen: Vækkelsen i Vinderup.
Johs. Gøtzsche: Træk af en jysk væk-
kelses historie.

Planer om udgivelse af årbog

Som noget nyt har bestyrelsen besluttet at udgive en årbog.

Det er meningen, at bogen skal udkomme i november, så den har mulighed for at komme til at ligge under juletræet i år. Viser det sig, at der er tilstrækkelig økonomi i projektet, vil vi fortsætte fremover.

Skulle der blandt læserne være nogen, som ligger inde med stof, som er egnet til en sådan årbog, hører vi meget gerne fra jer!

Redaktionsudvalget består af Harry Klith, Boye Bruhn, Jens Johannesen og Kurt Guldbæk.

KG